

A KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL
NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZETÉNEK
KUTATÁSI JELENTÉSEI

1.

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL
NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZET

Igazgató: Monigl. István

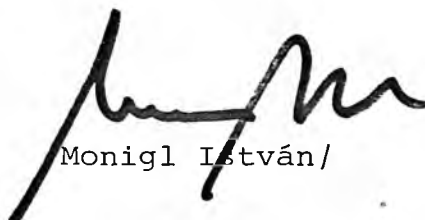
E l ő s z ó

A KSH Népeségtudományi Kutató Intézete 1981 végétől - a kutatás szükségleteinek megfelelően - közreadja az Intézet "Kutatási Jelentéseit". A kiadvány fő feladata a népesedés- és népesedéspolitikával foglalkozó tárcaszintű középtávu kiemelt kutatási főirány szervezésének segítése, eredményeinek a demográfiát művelők és a társtudományok körében történő rugalmas, gyors közzététele. Emellett a kutatási jelentések kisebb terjedelmű tanulmányok, nagyobb kutatások koncepcióinak, közbeeső termékeinek, részeredményeinek, vitaanyagainak a közreadásával az Intézet publikációs tevékenységét is rugalmasabbá tehetik.

Mindez - a publikációs lehetőségek bővítése mellett - a demográfiai alapkutatásokról adott gyorsabb és rendszeresebb tájékoztatással, a tudományos vitalehetőségek bővítésével - szándékaink szerint - hozzájárulhat a demográfiai kutatások nyiltabbá válásához, más tudományágakkal kialakult kapcsolatainak elmélyítéséhez, a kutatás társadalmi hatásának erősítéséhez - szolgálva ezzel az MTA Demográfiai Bizottságának a népeségtudományi kutatások helyzetéről kialakított állásfoglalásában megfogalmazott célokat.

A "Kutatási Jelentések" 1981/1 száma a "Népesedés és népesedéspolitika" című tárcaszintű középtávu kiemelt kutatási főirány /1982-1985/ Programját, valamint a KSH Népeségtudományi Kutató Intézet távlati tevékenységének Irányelveit /1982-1990/ tartalmazza. A programot és az irányelveket 1981. november 24-i ülésén elfogadta az MTA Demográfiai Bizottsága és 1981. december 3-án jóváhagyta a KSH elnöke.

Budapest, 1981. december 17.

Monigl István/

NÉPESEDÉS ÉS NÉPESEDÉSPOLITIKA

Tárcaszintű középtávu kiemelt kutatási főirány

/1982-1985/

Budapest

1981

I.

A KUTATÁSI FŐIRÁNY FŐBB VONÁSAI

1. A kutatási főirány előzményei, általános jellemzése

AZ MSZMP KB Politikai Bizottságának 1981. szeptember 29-i határozata lényegesen bővítette a népesedéspolitika tartalmát; céljait és eszközeit a korábbiaknál átfogóbban fogalmazta meg. Ennek a jövőben folytatandó népesedéspolitikának részletesebb kidolgozása, további tudományos megalapozása, majd a változó népesedési és társadalmi-gazdasági viszonyokkal való folyamatos összehangolásának megalapozása nagyjából elöttünk álló, illetve állandó, folyamatos kutatási feladat.

A jövőben a népesedéspolitika és a társadalompolitika közötti kapcsolatok szükségképpen szorosabbak lesznek. A társadalmi-gazdasági fejlődésben - részben a népesedési viszonyokból, részben a fejlődés lassabb voltából adódóan - növekvő szerepet játszanak a demográfiai folyamatok és strukturák. Ezért a népesedés és a társadalmi-gazdasági fejlődés közötti kölcsönös kapcsolatok, hatásmechanizmusok teljesebb feltárása egyaránt feltétele a népesedés tudományosan megalapozott társadalmi befolyásolásának, és a társadalmi fejlesztéspolitikának.

A hosszutávú társadalmi-gazdasági tervezésben növekvő jelentőségre tesz szert a fejlődés adottságainak, nem vagy csak kevésbé befolyásolható folyamatainak, a fejlődés "automatizmusainak" feltárása és ezzel a különböző hosszutávú fejlesztéspolitikák mozgásterének az eddigieknél pontosabb meghatározása. Ez elsősorban a demográfiai, illetve a demográfiai folyamatokhoz kapcsolódó, azok által közvetlenebbül érintett társadalmi folyama-

tok hosszutávu prognózisainak kidolgozását és ezzel is összefüggésben a népesedés és a társadalmi-gazdasági fejlődés multbeli folyamatai közötti összefüggések további feltárását igényli.

A halandóság az elmúlt évtizedben hazánkban a termékenységhez hasonló jelentőségű társadalmi-népesedési gonddá növekedett. Míg a termékenységre vonatkozó tudományos kutatások alapján viszonylag gazdag ismeretanyaggal rendelkezünk, a halandóságra vonatkozó ismereteink szerényebbek. A halandóság befolyásolását szolgáló állami programok kidolgozása már megkezdődött; ezek és a további programok teljesebb megalapozása feltételezi tudományos ismereteink bővítését is.

A tárcaszintű kiemelt kutatási főirány fő célja, hogy koncentráltabb népesedési kutatásokkal viszonylag rövid idő alatt lényeges előrehaladást érjen el a népesedéspolitika és más fejlesztéspolitikák demográfiai vonatkozású tudományos megalapozásában, a hosszutávu társadalmi-gazdasági tervezés demográfiai kutatást érintő szükségleteinek kielégítésében, a népesedés és társadalmi-gazdasági fejlődés közötti kapcsolatok feltárásában és mindennek eredményeként a társadalmi-gazdasági-politikai döntések átfogóbb és magasabb tudományos színvonalu megalapozásában.

Az elmúlt hosszabb időszak demográfiai kutatásainak eredményeként rendelkezésre állnak, illetve reálisan kifejleszthetők és adaptálhatók azok a technikák és módszerek, amelyekkel a már meglévő tudományos ismeretek integrálhatók, szintetizálhatók.

A kutatási főirány - alapozva az előző hosszabb időszak elméleti alapkutatásaira - elsősorban alkalmazott és fejlesztő kutatásokkal kívánja szolgálni a kitűzött fő célt. Szükségképpen fokozottan jellemzi az interdiszciplinaritás, a team-jellegű munka-

szervezés, a prognosztikai elemek következetes érvényesítése. A kutatások során a dinamikus elemzésmódot kell érvényesíteni; az állapotváltozások és a kölcsönös összefüggések mozzanatai különös fontosságot kapnak.

A kutatásban - mindenekelőtt a visszatérő és a folyamatos kutatásokban - különösen fontos szempontként kell érvényesíteni egyrészt a népesedés társadalmi-gazdasági fejlődésre, másrészt a társadalmi-gazdasági fejlődés népesedésre gyakorolt hatásának vizsgálatát. Ezért a multa vonatkozó kutatások mellett folyamatosan figyelemmel kell kísérni a népesedést valamilyen módon érintő politikai döntéseket, gazdasági és társadalmi folyamatokat. Átfogó, a kutatásokat általánosan érintő kérdés; a népesedésben milyen szükségszerű és előrelátható folyamatokra kell számítani; milyen mértékben befolyásolhatók a folyamatok; milyen eszközrendszerekkel és milyen tényezők mellett, milyen mellékhatásokkal és milyen távon törekedhetünk a népesedéspolitikai célok elérésére.

A kiemelt kutatási főirány megvalósítása 1982-ben kezdődik és 1985-ben fejeződik be; egyes kutatások azonban ezt követően is szakaszosan visszatérőek, illetve folyamatosak.

2. A kutatási főirány felépítése

A kutatási főirány három kutatási irányt foglal magába:

1. kutatási irány: Hosszutávú társadalmi-demográfiai prognózisok.
2. kutatási irány: A halandóság főbb jellemzői.
3. kutatási irány: Népesedéspolitikák.

A kutatási főirány átfogó célkitűzéseit mindenekelőtt az 1. és

a 3. kutatási irány testesíti meg; a két kutatási irány viszonylag szorosan összefügg. A 2. kutatási irány viszonylag önállóbb.

3. A kutatási főirány kapcsolatai

A kutatási főirány tudományos bázisát az 1970-1980 közötti időszakban a népesedés területén folytatott tudományos kutatások, ezen belül is elsősorban a bázisintézmények kutatásai és az alapkutatások adják. Más kutatási főirányok közül közvetlen, szerves kapcsolatban van a kutatási főirány a

- Gazdaság és társadalom az 1980-as évtizedben,
- Az általános szociálpolitikai koncepció kialakítását szolgáló kutatások,

- A köznevelési rendszer fejlesztését szolgáló kutatások, című kutatási /OKKFT, illetve Agitációs és Propaganda Bizottsági/ főirányokkal. E kutatások és a népesedéssel és népesedéspolitikával foglalkozó kutatási főirány közötti kapcsolatokat a konkrét közös kutatások, egyes kutatási irányok egymásraépülése jellemzi.

Az egyéb kutatási programok közül a főirány mindenekelőtt "A társadalmi struktúra, az életmód és a szocialista tudat alakulása Magyarországon" valamint "Az ifjúságpolitika tudományos megalapozását szolgáló kutatások" című kutatási főirányokhoz kapcsolódik. A kutatási főirány törekvései ezen kívül kapcsolódnak a nemzeti tudatra, történeti és kulturális hagyományainkra irányuló, valamint a terület és településfejlesztést vizsgáló és a közművelődés helyzetével és fejlesztésének feladataival, valamint az életszínvonallal foglalkozó kutatási programokhoz.

A kutatási főirány jellege, szervezése és finanszírozása szempontjából egyaránt lényeges, hogy mindhárom kutatási irány MT határozaton alapul; az 1. számú kutatási irányt az Országos Tervhivatal felkérése^x közvetlenül kapcsolja a hosszutávu tervezéshez, a 2. számú kutatási irány az MT 1981 júniusi, a népesség egészségi állapotával és halandóságával foglalkozó határozatához kapcsolódik, a 3. számú kutatási irány pedig - a hosszutávu tervezéshez való intézményes kapcsolódás mellett - az MSZMP KB Politikai Bizottsága 1981. szeptember 29-i határozatának tudományos vonatkozású végrehajtását szolgálja.

4. A kutatási főirány várható eredményei

A tartalmi eredmények a népesedéssel összefüggő társadalmi cselekvés tudományosan magasabbszintű és folyamatosabb megalapozásában, a népesedéspolitika folyamatos korszerűsítésében, a népesedés és a társadalmi-gazdasági fejlődés és fejlesztés közötti kölcsönös kapcsolatok teljesebb feltárásában és mindennek alapján az e vonatkozású döntések, alternatívák és mozgásterek magasabb szintű tudományos feltárásában és körülhatárolásában jelentkeznek.

A módszertani eredmények egyes társadalmi-demográfiai prognózisok módszereinek, e prognózisok egymásraépült és összehangolt rendszerének, a népesedéspolitika hatékonyságának mérésére alkalmas módszerek, végül a népesedés és a népesedéspolitika

^xAz OT Népesedéspolitikai Munkacsoportja az OT javaslatára 1981. február 18-i ülésén állást foglalt amellett, hogy a kutatási irány a népesedéssel és népesedéspolitikával foglalkozó tárca-szintű kutatási főirány része legyen.

társadalmi-gazdasági tervezésbe való fokozottabb és szorosabb beépülését elősegítő mutatószámrendszer és módszertan kidolgozásában testesülhetnek meg.

A tudományszervezési eredmények elsősorban a demográfiai és nem demográfiai kutatások közötti kapcsolatok szélesedésében, a sajátosan demográfiai megközelítés más tudományterületeken való terjedésében, a demográfiai kutatások eredményének gyorsabb és nagyobbarányú társadalmi hasznosulásában jelentkezhetnek.

5. A kutatási főirány nemzetközi kapcsolatai

Valamennyi kutatási irányban kiemelt figyelmet kell fordítani a megfelelő külföldi tudományos eredmények, népesedéspolitikai gyakorlat megismerésére és felhasználására, az összehasonlító elemzésekre. Közvetlenül a kutatási főirányhoz kötődő, előre látható és tervezhető tudományos együttműködés szükségessége a kutatási főirány eddigi előkészítő munkái alapján nem hátrátható meg; ilyenek azonban a konkrét kutatások koncepcióinak kidolgozása során még felmerülhetnek.

6. A kutatási főirány irányítása, szervezése és finanszírozása

A kutatási főirány bázisintézménye a KSH Népeségtudományi Kutató Intézete. Az Intézet ellátja a főirány egészének, valamint az 1.számu és 3. számu kutatási irányoknak a szervezését. A 2. számu kutatási irány szervezéséért a KSH Népesedéssztatisztikai Főosztálya felelős. Az egyes kutatási irányokért felelős intézmények végzik a kutatások operatív koordinálását, szer-

vezését, nyilvántartását és finanszírozását.

A kutatási főirány tudományos felügyeletét az MTA Demográfiai Bizottsága látja el. A kutatási főirány szervezésében és irányításában a KSH Népeségtudományi Kutató Intézete Tudományos Tanácsra támaszkodik. Miután a kutatási feladatok volumene és jellege ezt megkívánja, az egyes kutatási főirányokért felelős intézmények viszonylag széleskörűen támaszkodnak - a rendelkezésre álló belső erők mellett - külső, megbízás alapján dolgozó kutatókra is.

A KSH Népeségtudományi Kutató Intézete, elsősorban a kutatási főirány kutatásainak szervezését, és általában a kutatási eredmények gyorsabb publikálását elősegítendő, 1981. végétől létrehozta "Kutatási jelentések" című, szükség szerint megjelenő kiadványát.

A kutatásokat az egyes kutatási irányokért felelős intézmények költségvetésükből finanszírozzák. A finanszírozásban ezen túlmenően résztvesznek a közvetlenül kapcsolódó kutatási főirányok is.

A kutatási főirány bázisintézménye és irányítója:

KSH Népeségtudományi Kutató Intézete

Felelős: Tamásy József igazgatóhelyettes

Az 1. számú kutatási irány bázisintézménye és irányítója:

KSH Népeségtudományi Kutató Intézete

Felelős: Szabó Kálmán tudományos főmunkatárs

A 2. számú kutatási irány bázisintézménye és irányítója:

KSH Népesedéssztatisztikai Főosztálya

Felelős: Józán Péter osztályvezető

A 3. számú kutatási irány bázisintézménye és irányítója:
KSH Népeségtudományi Kutató Intézete
Felelős: Pongrácz Tiborné tudományos titkár.

II.

AZ EGYES KUTATÁSI IRÁNYOK ISMERTETÉSE

1. Hosszutávu társadalmi-demográfiai prognózisok

Az 1981-2000 közötti időszakra szóló hosszútávu népgazdasági tervezés keretében - az Országos Tervhivatal kezdeményezésére és az Állami Tervbizottság jóváhagyásával - 1979-ben megkezdődött a nagyobb távlatra szóló prognózisok rendszerének kidolgozása. A népességprognózisokat, illetve az azokhoz kapcsolható egyes társadalmi prognózisokat azonban csak a népszámlálás részletes adatainak birtokában, 1981. végétől lehet kidolgozni.

A kutatási irány fő célja, hogy olyan demográfiai prognózisok és ezekre épülve olyan, lehetőség szerint egymással is kapcsolatban lévő, demográfiai-társadalmi prognózisok készüljenek el, amelyek hozzájárulhatnak a távlati társadalmi-gazdasági fejlődést érintő társadalompolitikai és gazdaságpolitikai döntések megalapozásához. A prognózisok és rendszerük módszertani

apparátusának kialakítása, a számítástechnikai programok kidolgozása során arra kell törekedni, hogy mindez alkalmas legyen - a társadalmi-gazdasági körülmények és így a hipotézisek változása esetén - a számítások rendszeres, rutinszerű megisméltésére és ezzel a prognózisok folyamatos korszerűsítésére.

Az egyes prognózisokat a multbeli folyamatok leírásával, lényeges elemeinek feltárásával, a jelenlegi helyzet elemzésével és minősítésével, a számítások alapjául szolgáló hipotézisek részletes és indokló kifejtésével, a felhasznált módszertani apparátus konkrét rögzítésével kell megalapozni.

A kutatási irány részben olyan prognózisokat tartalmaz, amelyek viszonylag rendszeresen, illetve visszatérően készültek az elmúlt időszakban is, részben pedig olyanokat, amelyek kidolgozásával első ízben próbálkozunk; ez a szükséges időtartam, a kutatások jellege /alap-alkalmazott kutatás/ és a reálisan várható eredmény szempontjából egyaránt erősen differenciálja a kutatásokat.

A kutatási irány eredménye a kidolgozott és továbbfejlesztett módszerek és eljárások alkalmazásával készülő előreszámításokban realizálódik. Ezek közvetlenül a tervezőmunka és a döntéselőkészítés alapjai, ugyanakkor azonban további kutatások - köztük a népesedéspolitikai kutató-elemző munka - alapját is képezik. Ebben az értelemben kapcsolódnak a népesedéspolitikai kutatási irányhoz és egyben szükségessé teszik, hogy a hosszú távú prognózisok későbbi szakaszaiba ismételten, már magasabb szinten beépüljön a népesedéspolitika megalapozásának, továbbfejlesztésének kutatása, illetve ennek eredménye.

A népességi-társadalmi előreszámítások szoros kapcsolatban vannak a többi kutatási iránnyal és más népesedési kutatásokkal is, részben mint adat- és általános értelemben vett információs forrással, részben pedig szerkezeti értelemben, mivel azok az egyes demográfiai /vagy akár társadalomdemográfiai/ kutatások és jelenségek multjának és jelenének feltárásával, az összefüggések, kapcsolatok leírásával az előreszámítás módszertanának alapját képezik. Ebből a szempontból - kiemelten a hipotézisek megalapozása során - igen nagy fontossága van más, az előzőek során érintett, kutatási főirányokkal való folyamatos és kölcsönös kapcsolatnak.

A kutatási irány feladatainak megfelelő elvégzéséhez egyrészt a hazai kutatások tapasztalatainak összegyűjtésére, értékelésére, másrészt pedig az eddig különböző okokból még nem kutatott területek bevonására van szükség. Tekintve, hogy a társadalmi jellemzők és strukturák előreszámításai a népesség számához, kor- és nemi összetételéhez kötődnek, mindenképpen indokolt az egymásra épülő népességi és társadalmi előreszámításokat egységes rendszerbe foglalni, integrálni, megteremteni a lehetőséget a fogalmak definiálására, a már meglévő módszerek alapos felülvizsgálatára, a szükséges adatállományok összeállítására, az új területek /szubpopulációk, társadalmi rétegek, csoportok, demográfiai és társadalmi jelenségek/ előreszámítása módszertanának kidolgozására.

1.1. Országos népességprognózis

Az 1981-2021 közötti időszakra, több változatban, nemek szerinti bontásban, korévenként és évenként kell kidolgozni, kiindulva az 1980 évi népszámlálás adataiból. A termékenységi hipotézis új módszerrel készül.

Határidő: 1982. I. félév

1.2. Területi népességprognózis

Az 1981-2021 közötti időszakra, több variánsban, évenként kell kidolgozni, kiindulva az 1980-as népszámlálás eredményeiből. Meg kell kísérelni az egyes országos prognózisvariánsok előállítását a területi előreszámításokból kiindulva, a népesség reprodukciójának és területi mozgásainak szintéziseként. Törekedni kell a népgazdasági tervezés területi egységekre vonatkozó szükségleteinek kielégítésére.

Határidő: 1982. II. félév

1.3. Háztartás-család prognózis

Az 1981-2021 közötti időszakra több változatban előre kell számítani a családok, illetve a háztartások jellemzőit. A prognózis első változatát a korábban használt módszerrel kell elkészíteni, majd új, differenciáltabb előreszámítási módszert kell kidolgozni. A kutatás keretében kerül prognosztizálásra a családok összetétele és a családtagok száma, valamint a háztartások összetétele és a tagok száma.

Határidő: 1982.II.félév, illetve 1983.

1.4. A lakosság egészségi állapotának prognózisa

Hasonló jellegű kutatást hazánkban még nem végeztünk, ezért a fogalmi rendszer tisztázása, a lakosság múltbeli és mai egészségi állapotának prognózisát megalapozó elemzés után kerülhet sor az előreszámítás módszertani megalapozására, szükség esetén a prognózis kiinduló alapadatainak előállítására.

Határidő: 1984. II. félév

1.5. A lakosság iskolázottságának és szakképzettségének prognóza

A KSH által korábban megtervezett és a szakemberszükségleti tervezés során alkalmazott módszerek alapján, majd azokat továbbfejlesztve az 1981-2021 közötti időszakra kell kidolgozni. A hipotézisekben figyelembe kell venni az oktatási rendszerrel kapcsolatos döntéselőkészítő dokumentumokat, határozatokat.

Határidő: 1982.II.félév, illetve 1983.

1.6. A foglalkozási struktúra és szint prognóza

Felhasználva az eddig elkészült hasonló munkák eredményeit és tapasztalatait, támaszkodva az iskolázottság-szakképzettség prognózisára az 1981-2021 közötti időszakra dolgozandó ki, nemek és főbb korcsoportok, esetleg kiemelt korévek szerinti bontásban.

Határidő: 1983. II. félév

1.7. A társadalmi mobilitás és a társadalmi szerkezet prognóza

Támaszkodva a társadalmi mobilitás kutatásában elért eredményekre, az 1.5. és 1.6. prognózisokra, készítendő el. A kutatás része a szükséges módszertan kialakítása is. Ezzel párhuzamosan kerülhet sor a prognózis hipotéziseit megalapozó, a társadalmi mobilitást befolyásoló egyes elemek közötti lényeges kapcsolatok, kapcsolatrendszerek meghatározására.

Határidő: 1984. II. félév

2. A halandóság főbb jellemzői

A halandóság alapirányzata az 1960-as évek közepe óta emelkedő Magyarországon. A nyers halálozási arányszám 10,2 ‰ volt

1961-1965 között és 12,9% 1976-1980 között. A férfiak születéskor várható átlagos élettartama valamelyest csökkent a legutóbbi időben, míg a nőké stagnált az 1970-es évek második felében. A kedvezőtlen irányzat részben a népesség öregedésének következménye, részben pedig annak, hogy a korszpecifikus halálzási arányszámok 1965 óta bizonyos korcsoportokban emelkedtek. Mindenekelőtt a középkorú férfiak továbbélési valószínűségei romlottak a legutóbbi 15 évben. A halandóság színvonala egyike a legmagasabbaknak az iparosodott, fejlett országok körében.

A halandóság emelkedő irányzata általában és bizonyos korszpecifikus halálzási arányszámok emelkedése a különösen gyorsan javuló társadalmi és gazdasági körülmények, életmódváltás időszakában következett be, midőn az életszínvonal emelkedésének mértéke és üteme a legnagyobb volt a magyar társadalom történetében.

A halandóság fontossága a népesedés- és egészségpolitikában, általában emelkedő trendje és viszonylag magas aktuális szintje különösen indokoltá, a magyar általános és egészségügyi statisztikai szolgálat magas színvonala és megbízhatósága pedig lehetővé teszi a mortalitás különböző vonatkozásainak vizsgálatát Magyarországon.

A fejlesztési cél azoknak a tényezőknek a feltárása, amelyek felelősek a halandóság szintjének emelkedéséért, illetve jelenlegi magas szintjéért. E tényezők megismerése hozzásegíthet ahhoz, hogy a mortalitás csökkenjen, az ország népessége egészségi állapotának javítására irányuló társadalmi cselekvés hatékonyabb lehessen.

Az epidemiológiai átmenetnek a demográfiai átmenet keretében történő vizsgálata hozzásegít a halandóság alapirányzatának és annak jobb megértéséhez, mi történik az 1960-as évek közepe óta a mortalitás tekintetében. A halandóság korábbi csökkenése és jelenlegi emelkedése ismeretében, illetve a jelenséget jobban megértve - megbízhatóbbá válik a jövő irányzatainak előrejelzése. A különböző vizsgálatok módszertani újításokkal is járhatnak.

A 2.1., 2.2., 2.3. és 2.4. kutatás társadalom-, életkor- illetve terület orientált. Közös az, hogy lehetővé teszik azoknak a megfelelő, megelőző intézkedéseknek a felkutatását, amelyek hozzájárulhatnak a kérdéses résznépességek egészségi állapotának megjavításához és ily módon azok halandóságának csökkentéséhez.

A 2.5. és 2.6. kutatás kevésbé gyakorlati jellegű, mint az előzőek; jelentőségük elsősorban tudományos. Az epidemiológiai átmenetnek a demográfiai átmenet keretében történő leírása Magyarországon a halandóság alapirányzata és a közép-európai társadalmi-gazdasági fejlődés közötti összefüggéseket tárja fel, amely ily módon összehasonlíthatóvá válik a klasszikus északnyugateurópai átmenettel.

A közép- és keleteurópai szocialista országok és néhány más európai ország halandósági viszonyainak összehasonlítása megbízható képet adhat ezen országok népességei nemhez kötött kor- és okspecifikus halandósági strukturájának alakulásáról, összefüggésben a viszonylag sok hasonlóságot felmutató társadalmi-gazdasági fejlődéssel.

2.1. A halandóság társadalmi-gazdasági-foglalkozási különbségei

A cél annak feltárása, elemzése és ha lehetséges, megmagyarázása milyen különbségek léteznek a halandóságot illetően a különböző társadalmi-gazdasági-foglalkozási csoportok között az országban /keresztmetszeti megközelítés/.

Határidő: 1984.I.félév, illetve folyamatos
Részhatáridő: 1983.II.félév

2.2. A társadalmi mobilitásnak a halandósági differenciákra gyakorolt befolyása

A témakör vizsgálata longitudinális megközelítésbe tartozik. Ez a vizsgálat feltárhatja, hogyan függ össze a mobilitás, illetve annak mértéke a halandóság társadalmi különbségeivel és mennyiben járul azokhoz hozzá.

Határidő: 1985. illetve folyamatos
Részhatáridő: 1983.II.félév

2.3. A többes halálokok strukturája

A cél a különböző idült betegségek viszonylagos súlyának, a többes halálokok halálozásban játszott szerepének megvizsgálása, elsősorban az idős népesség körében.

Határidő: 1985. illetve folyamatos
Részhatáridő: 1983.II.félév

2.4. A területi halandósági különbségek

Megyei szinten történő vizsgálat /19 megye és a főváros/, figyelembe véve a népesség megoszlását demográfiai, társadalmi-gazdasági ismérvek és környezeti tényezők szerint.

Határidő: 1983. II. félév

2.5. Az epidemiológiai átmenetnek a demográfiai átmenet keretében történő vizsgálata

A cél annak vizsgálata hogyan befolyásolták a társadalmi-gazdasági struktúrális változások /iparosodás, városiasodás/, az életmód átalakulása, a közegészségügyben és az

orvostudományban végbement fejlődés a halandóság helyzetét és strukturájának változását.

Határidő: 1985. illetve folyamatos
Részhatáridő: 1983.II.félév

2.6. A halandóság nemzetközi összehasonlítása

A közép- és kelet-európai szocialista országok és néhány más, a szocialista országok halandóságához hasonló mortalitási strukturával rendelkező európai ország /Ausztria, Finnország/ halandóságának összehasonlítása.

Határidő: 1985. illetve folyamatos
Részhatáridő: 1983.II.félév

3. Népesedéspolitika

Az 1970-es évek elején kidolgozott népesedéspolitika megvalósulásának tapasztalatai összességükben arra mutatnak, hogy a népesedéspolitika és a változó népesedési helyzet között nem volt összhang, nem alakult ki folyamatos, a társadalompolitikával szervesen összehangolt népesedéspolitikai gyakorlat. Ezt mutatja a népesedéspolitika szakaszossága, a népesedéspolitikai cselekvés "fáziskésései" a népesedésnek és a népesedéspolitikának társadalmi-gazdasági tervezésbe való nem kellően szoros beépülése.

Mindez megkívánja a népesedéspolitika tartalmának és céljainak kibővítését, elveinek és eszközrendszerének kiegészítését és érinti a népesedéspolitika tudományos bázisát jelentő demográfiai kutatásokat, a népesedéspolitikával foglalkozó kutatási irány működését. A kutatási irány a demográfiai és demográfiai jellegű, már rendelkezésre álló kutatási eredmények áttekintésére, a folyamatban lévő, illetve elindítandó és 1984-ig befejeződő kutatások szintetizálására, egyes vonatkozásokban másodélemzéseire támaszkodik. Ennek megfelelően a kutatási irány integratív jellegű; a népesedéspolitika sajátos dimenzi-

ójában értelmezi a népesedéspolitikát tárgyat jelentő demográfiai kutatások eredményeit. A népesedéspolitikai specifikumából adódóan és ahhoz kapcsolódva ugyanakkor önálló kutatásokat is tartalmaz. A kutatási irány a népesedéspolitikát érintő főbb folyamatokat, illetve az ezekkel kapcsolatban született eredményeket - termékenység, halandóság, család, területi összefüggések stb.-integrálva, különös figyelmet fordít a termékenységgel összefüggésben rendelkezésre álló viszonylag gazdag ismeretanyag a népesedéspolitikai szempontjából történő összefogására, a termékenységi magatartás változásainak kutatására.

A kibővült népesedéspolitikai a családdal és a népesség öregeedésével összefüggő kérdésekre az előzőeknél nagyobb súlyt helyez. Ez és a tudati-kulturális összefüggések korábban hitt-nél nagyobb szerepe jelentős tudományos erőfeszítést kíván a népesedéspolitikai intézkedések hatékonyságának folyamatosabb nyomonkövetésében, a lakosság egyes rétegeit jellemző értékeit megismerésében.

A kutatási irány megvalósulásától átfogóan várható, hogy a társadalmi-gazdasági tervezés, a népesedéspolitikai döntések és a népesedési kutatások kapcsolata közvetlenebbé válik és így a népesedéspolitikai tudományosan megalapozottabban, gazdasági és más társadalmi szférákhoz és tudományágakhoz szervezesebben kapcsolódva kerülhet kidolgozásra, illetve folyamatos korszerűsítésre. Ez azt is eredményezheti, hogy a társadalmi cselekvés és a népesedési folyamatok közötti - negatív következménnyel járó - időbeni eltérések jelentősen csökkenhetnek, és a népesedést érintő egyes intézkedések egy hosszutávú stratégiai koncepció keretei között kapcsolódhatnak össze.

3.1. A népesedéspolitikai elvi-elméleti kérdései

3.1.1. A népesedéspolitikai tartalma, céljai, eszközei, jellege; célok és megvalósulásuk Magyarországon a II. világháború után.

A kutatás történeti alakulásában, társadalmi-gazdasági összefüggésben is vizsgálja az elmúlt 3 évtizedben meghirdetett és megvalósított népesedéspolitikát. Elemzi a népesedéssel kapcsolatos és a népesedéspolitikára is ható főbb nézeteket, vitákat, összefoglalja a népesedéspolitikai tartalmának, céljainak és eszközeinek változásait, kísérletet tesz a népesedéspolitikai eredményeinek és eredménytelenségeinek felmérésére, az ezzel összefüggő tényezők elemző feltárására.

Határidő: 1983. II. félév

3.1.2. Népesedéspolitikával összefüggő nemzetközi tapasztalatok

A kutatás mintegy 2-3 évtizedre visszamenően összegyűjti, rendezi és folyamatosan korszerűsíti a számunkra mértékadóbb - mindenekelőtt az európai - országok népesedéssel összefüggő állami rendelkezéseit. Figyelemmel kíséri az egyes országok tapasztalatait, e szempontból feldolgozza a szakirodalmat.

Határidő: 1983. II. félév, illetve
folyamatos

3.1.3. A népesedéspolitikai tartalma, eszközei, céljai, jellemzői

A kutatás - hazai és nemzetközi tapasztalatok - alapján elvi-

-elméleti szinten vizsgálja a népesedéspolitikát, annak jellemző változásait. Külön figyelmet fordít a gazdasági fejlődés, a társadalmi átalakulás és a népesedés közötti általános kapcsolatok népesedéspolitikai értelmezésére.

Határidő: 1983.II. félév, illetve folyamatos

3.1.4. A társadalompolitika, a gazdaságpolitika, a szociálpolitika, valamint a népesedéspolitika kapcsolatai

A kutatás a különböző politikák összefüggéseit elsősorban elvi-elméleti szinten - kapcsolatok kölcsönössége, mellé és alárendeltségi viszonyok, cél és eszközrendszer eltérései, azonoságai - vizsgálja, kiindulva a hazai népesedéspolitika kibővült tartalmából, eszköz és kapcsolati rendszerének bővüléséből. Támaszkodik a gyakorlati cselekvésben érvényesült, illetve előrelátható tendenciák, jellemzők, összefüggések elemzésére is. Népesedéselméletek és népesedéspolitika.

Határidő: 1983. II. félév

3.2. Népesedés és társadalmi-gazdasági fejlődés fontosabb összefüggései

3.2.1. Társadalmi-gazdasági fejlődés és népesedés

A kutatás a témát két egymással összefüggő, ugyanakkor bizonyos mértékig mégis önálló dimenzióban vizsgálja. Így egyrészt áttekinti az utóbbi 3-4 évtized népesedésének hatását a társadalmi-gazdasági fejlődésre, másrészt a társadalmi-gazdasági fejlődés hatását a népesedésre.

A népesedésnek a társadalmi-gazdasági fejlődésre gyakorolt hatását vizsgálva áttekinti a népesség és strukturája átalakulá-

sának a gazdasági fejlődésre gyakorolt hatásait, a jövőben várhatóan jellemző tendenciákat. Külön figyelmet fordít a munkaerő volumenével és strukturájával, az iskolázottsággal-szakképzettséggel, valamint a területi jellegű változásokkal összefüggő kérdésekre. A gazdasági fejlődéssel kevésbé közvetlenül összefüggő demográfiai jelenségek kapcsán az előzőeknél is hangsúlyozottabb szerepet kap a társadalmi folyamatokkal való összefüggések elemzése.

A társadalmi-gazdasági fejlődés népesedésre és népesedési magatartásra gyakorolt hatását vizsgálva kiemelt figyelmet fordítunk a foglalkoztatás, a társadalmi mobilitás, a kulturális szint, valamint a területi strukturák változásaival összefüggő folyamatokra.

Határidő: a multa vonatkozóan: 1983.II.félév
a jövőre vonatkozóan: 1985.

3.2.2. Társadalmi-gazdasági tervezés - népesedés, népesedéspolitikai

A kutatás a fokozatosan társadalmi-gazdasági tervezéssé fejlődő népgazdasági tervezés módszertanához kapcsolódóan kidolgozza azt a metodikát és mutatószámrendszert, amely a korábbiaknál nagyobb mértékben teszi lehetővé a népesedés beépülését a társadalmi-gazdasági tervezésbe, a népesedési folyamatok komplexebb és többoldalubb figyelembevételét, végül a társadalom és szociálpolitikával szervesebben összehangolt népesedéspolitikai kidolgozását.

Határidő: 1983.II. félév

3.3. A népesedéspolitikai folyamatos megvalósítása, korszerűsítése

3.3.1. A termékenységgel kapcsolatban rendelkezésre álló kutatási eredmények szintetizálása

A kutatás az elmúlt évek során közölt gazdag hazai kutatási

eredmények összefoglalása alapján megkísérli a hazai termékenység alakulásának átfogóbb magyarázatát, illetve a jövőbeni tendenciák és az ezekre ható okok mérlegelt összefoglalását.

Határidő: 1983. II. félév

3.3.2. A népesedéspolitikai intézkedések hatékonysága, eredményessége

A kutatás egyrészt adaptálja, másrészt kidolgozza és szintetizálja azokat a módszereket, amelyekkel az egyes népesedéspolitikai célok érdekében tett intézkedések eredményessége, hatékonysága mérhető, minősíthető, másrészt tartalmazza az e szempontból elvégzendő konkrét kutatásokat.

Határidő: 1985. I. félév

3.3.3. A népesedéspolitika megvalósítása és korszerűsítése

A kutatás folyamatosan figyelemmel kíséri a népesedéspolitika megvalósulását, tudományosan megalapozza a szükséges korszerűsítést. Résztvesz az időnként esedékes előterjesztések elkészítésében, a társadalmi-gazdasági tervezés keretében készülő dokumentumok megírásában.

Határidő: folyamatos

3.3.3.1. A népesség stabillá válása feltételeinek és a stabil állapot felé konvergálásának vizsgálata.

Határidő: 1983. II. félév, illetve
folyamatos

3.3.3.2. A népesedéspolitika népességstrukturát befolyásoló szerepének vizsgálata.

Határidő: 1983. II. félév, illetve
folyamatos

3.3.3.3. A különböző ismérvek alapján optimálisnak minősíthető és a népességelőreszámítások eredményei alapján a jövőben ténylegesen várható népességfejlődés összehasonlító vizsgálata

Határidő: 1983. I. félév, illetve folyamatos.

A KSH NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZET
TÁVLATI TEVÉKENYSÉGÉNEK IRÁNYELVEI

/1982-1990/

I.

A KSH Népeségtudományi Kutató Intézetének a demográfiai kutatásokban játszott szerepe szükségessé teszi, hogy az Intézet rövid és középtávu tevékenysége számára is iránytmutató jelleggel kidolgozzuk a távlati irányelveket. Emellett szól az is, hogy az Intézet szakmai profilja az utóbbi években több vonatkozásban és esetenként ellentétes irányu változásokon ment keresztül. A távlati irányelvek koncepcionális kereteket adva a kutatómunka végzése és szervezése számára, irányelvszerűen jelölik meg az Intézet tevékenységének stratégiáját és fő irányait. Ennek megfelelően a távlati irányelvek nem jelentenek munkatervet; a benne foglalt elveket, kutatási irányokat az Intézet rövidebb távu munkaterveiben kell megvalósítani.

A követendő irányok és teendők meghatározásánál abból kell kiindulni, hogy az Intézet feladata és célja magasszinvonalu, társadalmilag hatékony és hasznosítható, demográfiai alap és alkalmazott tudományos kutatások végzése, elsősorban a hazai demográfiai folyamatok, jelenségek területén, szoros összefüggésben a népesedéssel kölcsönösen összefüggő társadalmi-gazdasági folyamatokkal, ennek alapján és keretében a demográfia módszertanának gondozása és művelése, végül a külföldi kapcsolatok ápolása az előzőek érdekében és előzőeket hasznosítva.

Az Intézet távlati irányelveinek kidolgozásánál támaszkodtunk a kutatóintézetek 1979-1980 évi felülvizsgálata során

született állásfoglalásokra és eredményekre, valamint az MTA Demográfiai Bizottsága által a hazai demográfiai kutatásokról készített elemzés előzetes anyagaira. A távlati irányelvek az Intézet szakmai profilját az elmúlt 3 évben érintő változások eredményeit is szintetizálja; az Intézet tevékenységében átfogóan érvényrejuttatja a demográfiai és a demográfiai meghatározottságu, kiindulásu kutatások uralkodóvá, meghatározóvá válását.

II.

Az Intézet kutatási tevékenységét érintő feltételek és követelmények számbavételénél az alábbiakból célszerű és indokolt kiindulni:

- a szocialista fejlődés előttünk álló hosszabb szakaszában folyamatosan tovább nő a tudományosan megalapozott társadalomirányítás fontossága; ez fokozza a társadalomtudományi kutatások jelentőségét a társadalmi folyamatok megismerésében és felelősségét a társadalmi döntések megalapozásában;
- a társadalomtudományok szerepének általános növekedése mellett különállóan is követelményeket támaszt és lehetőségeket biztosít a társadalmi-gazdasági tervezés - különösen a hosszútávú tervezés - tudományos társadalomirányítást megalapozó tényerése; a hosszútávú társadalmi-gazdasági tervezés növekvő fontosságu alapját és kiindulását jelentik a demográfiai tények, folyamatok és prognózisok;
- felismertük, hogy hazánk népesedésének sajátos jellemzői a következő évtizedekben az előző időszaknál várhatóan nagyobb mértékben határozzák meg és befolyásolják a társadalmi-gazdasági fejlődést;

- a jövőben is - hosszabb távon - a népesedési folyamatokat aktivan és sokoldalúan befolyásoló, a népesedési folyamatok hatásait teljesebben figyelembevevő társadalmi magatartást kell tanusítanunk; folyamatos, a korábbiaknál bővebb tartalmu és a társadalompolitika szerves részeként érvényesülő hosszútávú népesedéspolitikát kell folytatni.

Az előzőekből kiindulva, az Intézet tudományos tevékenységének meghatározásánál az alábbi alapelveket indokolt érvényesíteni:

- a kutatások során a demográfiai folyamatok kutatását kell középpontba állítani;
- fokozott támogatást kell biztosítani azoknak a kutatóknak és vizsgálatoknak, amelyek közvetlenebbül felhasználhatók a hosszútávú társadalmi-gazdasági tervezésben és a politikai döntésekben, illetve azoknak a kutatóknak, amelyek egy-egy demográfiai vagy demográfiailag érintett társadalmi folyamat, jelenség komplex megismerésére, feltárására törekednek;
- prioritást kell biztosítani azoknak a kutatásoknak és vizsgálatoknak, amelyek az elmúlt évtizedek és a mai hazai népesedés folyamataival foglalkoznak;
- biztosítani kell, hogy a múltbeli és a jelenlegi demográfiai folyamatok jobb megismerésére irányuló kutatások szorosan összekapcsolódjanak a kutatás tárgyát jelentő folyamatok hosszútávú prognózisaival is;
- kiemelten kell törekedni a kutatások szakmai-tudományos színvonalának további emelésére, ezen belül hangsúlyozott figyelmet fordítva a demográfia elemzési módszereinek fejlesztésére, korszerűsítésére, az élenjáró nemzetközi eredmények teljesebb és gyorsabb adaptálására.

III.

A fenti elvek érvényesítése szükségképpen azt eredményezi, hogy az Intézet tevékenységének társadalmi hatékonysága, a kutatási eredmények közvetlenebb felhasználhatósága növekszik. Mindez ugyanakkor megkívánja az Intézetben folyó kutatómunka szervezésének átalakítását, az Intézet tudományos és kutatási kapcsolatainak bővítését, végsősoron az Intézet munkastilusának korszerűsödését.

A népesedési folyamatok és jelenségek társadalmilag, gazdaságilag és tudatilag sokoldaluan és bonyolultan meghatározottak. Bonyolultak és sokoldalúak azok a hatások is, amelyeket a népesedés gyakorol a társadalmi-gazdasági fejlődésre. E folyamatok és jelenségek tudományos szintű feltárása mindenekelőtt e meghatározottságok, kapcsolatok, okok feltárását jelenti. Ezért a demográfiai kutatás egyik fő sajátosságát - a kutatás tárgyának komplexitása alapján - az interdiszciplinaritás fejezi ki.

Az Intézet kutatómunkája során ezért a demográfiai folyamatokra való koncentráció és az azokból való kiindulás természetes alapját és egyben kényszerét jelenti a több tudományág eszközeivel történő és intézetközi együttműködésen alapuló kutatásoknak és vizsgálatoknak. El kell érni, hogy egyes intézeti kutatásokban más érintett tudományágak képviselői is rendszeresen és általánosan vegyenek részt, ugyanakkor az Intézet tudományos munkatársai játsszanak nagyobb szerepet azokban a nem demográfiai indított kutatásokban, amelyek a demográfia is érintik. Fokozatosan növekvő szerepet kell ezért adni külső munkatársak konkrét feladatokra szóló megbízásának

és ösztönözni kell az Intézet munkatársainak hasonló tevékenységét; egyes konkrét kutatásokban interdiszciplináris, intézetközi munkacsoportoknak.

Ez megkívánja, hogy az Intézet kutatásaiban több tudományággal, mindenekelőtt a szociológiával, az orvostudományokkal és a biológiával, a közgazdaságtudománnyal és a társadalomlélektannal erősítse és szélesítse az együttműködést. E kapcsolatok fő formái az egyes kutatóhelyekkel, illetve a kiemelt kutatási főirányokkal való együttműködés lehetnek.

A fő kutatási irányok és kiemelt témák alapján ki kell alakítani - fokozatosan bővítve a jelenlegieket - az intézményes kapcsolatokat, ezek rendszerét az érintett hazai kutatóhelyekkel és intézményekkel; különös figyelmet kell fordítani az MTA egyes kutatóintézeteivel, a Társadalomtudományi Intézettel, valamint a tudományegyetemek egyes - különösen a demográfiát hagyományosan művelő - tanszékeivel való kapcsolatokra. Racionálisabbá kell tenni a KSH és az Intézet közötti munkamegosztást; ez fokozottabb munkamegosztást, a KSH-ban rendelkezésre álló információk és a számítástechnikai bázis jobb és teljesebb felhasználását, közös kutatások és vizsgálatok végzését jelenti.

Elsősorban a népesedéssel és népesedéspolitikával foglalkozó középtávu tárcaszintű kutatási főirány alapján szerves munkakapcsolatokat kell kiépíteni a demográfiai kutatásokat közvetlenebbül érintő különböző kiemelt kutatási irányokkal és főirányokkal. A népesedéssel és népesedéspolitikával foglalkozó kutatási főirányt az Intézet - mint a demográfiai kutatások bázisintézménye - szervezze.

IV.

Az Intézet távlati irányelveinek megvalósítása során növekszik az olyan kutatói erények jelentősége mint az együttműködési készség, kollektív alkotómunkában való részvétel, komplex szemléletmód, széles szakmai és tudományos látókör, készség és képesség tudományos-, közéleti szereplésre, alkalmasság kutatómunka szervezésére. E vonások kibontakoztatásában alapvető jelentősége van az aktívabb, szélesebbkörű publikációs tevékenységnek is. Fokozottabban kell támogatni és ösztönözni kell az Intézet kutatóinak a szakirodalomban és annál szélesebb körben való publikálását. Rugalmasabbá kell tenni az Intézet publikációs tevékenységét, meggyorsítva ezzel a tudományos információk áramlását, a megszületett kutatási eredmények gyorsabb nyilvánosságra hozatalát, elősegítve a tudományos kutatások koordinálását és szervezését, az eredmények gyorsabb felhasználását. A nagyobb nyilvánosságot szorosan össze kell kapcsolni a fokozottabb tudományos igényességgel; rendszeresebbé kell tenni a szakmai lektorálást, a tudományos vitákat.

Az Intézet kutatói számára fokozatosan, megfelelő lehetőségeket is biztosítva általánosabbá kell tenni a szakmai jellegű oktatási tevékenységet. Ez elsősorban önálló demográfiai tanszék létrehozásán, a demográfiai oktatás szélesítésén keresztül lehetséges. A demográfusképzést szolgáló jegyzetek, tananyagok összeállításában és korszerűsítésében az Intézetnek a korábbiaknál nagyobb szerepet kell vállalnia, ezzel is szolgálva a tudományos utánpótlást. Az Intézet váljon fokozatosan a postgraduális demográfusképzés és a tudományos utánpótlás bázisintézményévé.

A szakmai-tudományos színvonal további emelésében fontos szerepe van nemzetközi kapcsolataink ésszerű fenntartásának és bővítésének. Az Intézet intézményes nemzetközi kapcsolatait megőrizni és a kutatómunka eredményei alapján bővíteni indokolt, különös figyelmet fordítva a szocialista országokkal való együttműködésre. Törekedni kell a nemzetközi kapcsolatok formáinak bővítésére, közös kutatások szervezésére, az ösztöndijas lehetőségek kihasználására, publikációcserére.

Törekedni kell arra, hogy az arra alkalmas kutatók mielőbb megkíséreljék tudományos fokozat megszerzését; ezt az Intézet rendelkezésére álló eszközökkel is elő kell segíteni. A távlati irányelvek megvalósításának további feltétele az Intézet könyvtárának lényeges fejlesztése.

Az Intézet távlati irányelvei egyrészt abból indulnak ki, hogy - az Intézet funkciójának megfelelően - feladat a demográfiai kutatások lényegében teljes körének kutatása, másrészt népesedési helyzetünkből és a demográfiai kutatásokkal szembeni társadalmi szükségletekből adódóan alapul szolgál - rövidebb időszakokra - a kutatási prioritások meghatározásához.

Ennek alapján a rövidebb távu munkatervekben az eddigieknél fokozottabban kell koncentrálni a kutatási erőfeszítéseket az alábbiakra:

- a népesedéssel és különösen a népesedéspolitikával összefüggő elvi-elméleti /szociológiai, közgazdasági, társadalompolitikai, tervezési, stb./ kérdések kutatásának bővítésére;
- a népességgel összefüggő társadalmi-demográfiai hosszútávú prognózisok, esetleg ezek rendszerének létrehozása, különös tekintettel a népesség területi elhelyezkedésére

- és mozgására, a népesség iskolázottságára, szakképzettségére, foglalkozási strukturájára, a családra és a háztartásra, valamint a társadalmi mobilitásra;
- az alapvető demográfiai folyamatokban a termékenységgel összefüggő ismeretek bővítésére, az elért eredmények rendszerezésére; kiemelt figyelmet kell fordítani a halandóság alakulásának kutatására;
 - a családdal és a háztartással összefüggő kutatások lényeges bővítésére;
 - a népesség öregedésével összefüggő demográfiai kérdések kutatására;
 - a népesség népesedési magatartását alakító kulturális-tudati viszonyok, a népesedés és a kulturális-tudati tényezők közötti összefüggések kutatására;
 - a népesség egészségi-biológiai állapotával, a népesedés minőségével összefüggő kutatásokra;
 - a népesedéspolitika folyamatos korszerűsítésével és megvalósításának hatékonyságával összefüggő kutatásokra;
 - a demográfia módszertani apparátusának kutatására és művelésére, fejlesztésére, alapvetően a kutatásokhoz kapcsolódóan és mindenekelőtt a társadalmi környezet változásából adódó követelményeket, és lehetőségeket figyelembe véve, valamint a nemzetközi eredményeket szélesebben felhasználva.